

Бричка Софія Федорівна,
*студентка 3-го курсу факультету судового та міжнародного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарського
права і процесу Зятіна Д. В.*

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

При укладенні господарського договору виникають зобов'язання, за невиконання яких настають правові наслідки, що встановлюються договором або законом. Проте у деяких обставинах виконання зобов'язання стає неможливим. Такі обставини називають форс-мажор. Наявність таких обставин може бути підставою для звільнення особи від відповідальності за невиконання або неналежне виконання своїх договірних зобов'язань.

Форс-мажор, або інакше обставини непереборної сили, – це підстава звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання внаслідок випадку чи непереборної сили. [5] Воєнний стан відноситься до цих обставин. Проте для визнання воєнного стану таким, що звільняє особу від договірної відповідальності, необхідно, щоб саме ця обставина унеможливила належне виконання зобов'язання.

Важливим є те, що форс-мажор звільняє не від виконання зобов'язань за договором, а від відповідальності у разі його невиконання. Тобто не буде відбуватися нарахування штрафів або пені у разі невиконання або перенесення строку. [1]

Ще одним важливим моментом є те, що строк виконання певного зобов'язання або вже наступив, або наступить найближчим часом. Форс-мажор не може застосовуватися на майбутнє порушення або при укладенні договору. Форс-мажор застосовується лише до конкретних зобов'язань, які вже порушено, або буде порушено найближчим часом.

Форс-мажорні обставини засвідчує Торгово-промислова палата України виданням сертифікату.[2] 28 лютого 2022 року ТПП опублікувала лист, у якому зазначила, що військова агресія Росії проти України є обставиною непереборної сили. З цього моменту не потрібно додатково отримувати сертифікат для підтвердження того, що

воєнний стан є форс-мажором, тому що сам лист є офіційним документом. [4]

Запровадження воєнного стану на території України не буде вважатися обставиною непереборної сили, якщо саме це не стало підставою для невиконання договірних зобов'язань. Тому надання лише листа Торгово-промислової палати, без доведення зв'язку між невиконанням зобов'язань та військовими діями в Україні, не буде вважатися підставою для звільнення від відповідальності за невиконання зобов'язань.

Твердження того, що лише лист ТПП не буде вважатися підставою для уникнення відповідальності за невиконання обов'язку підтверджує постанова Верховного Суду від 25 січня 2022 р. № 904/3886/21, у якій зазначається, що форс-мажор не має заздалегідь встановлений характер, тому зацікавленій стороні потрібно довести факт форс-мажору та те, що обставини є форс-мажорними саме для цього випадку.

У разі, коли інша сторона не визнає, що саме ці обставини підпадають під форс-мажорні, вона може звернутися до суду. Складність у отриманні сертифіката, який підтвердить форс-мажор полягає у тому, що до введення воєнного стану Торгівельно-промислова палата видавала сертифікати кожному індивідуально, під кожне зобов'язання. [2] Для отримання цього сертифікату потрібно було надати досить велику кількість документів, що підтвердять неможливість виконання зобов'язання.

У деяких договорах зазначається, що особа, яка не може виконати свої зобов'язання через форс-мажор повинна повідомити іншу сторону про це у встановлений строк. Якщо цього не зробити, посилення на форс-мажор стане неможливим. Іноді, у договорах можуть зазначатися положення про припинення дії договору, якщо форс-мажор буде тривати певний час.

У Великобританії форс-мажор не врегульований законодавством, тому майже у кожному договорі зазначені застереження щодо обставин непереборної сили. Ця ситуація має як позитивні, так і негативні аспекти. До позитивних аспектів можна віднести те, що у сторін договору є більше гнучкості та свободи при укладенні договору. Вони можуть бути впевнені, що ці умови не будуть змінені правовими нормами, що існують поза межами укладеного контракту. До негативних аспектів відноситься те, що при укладанні договору потрібно бути

більш уважним, тому що форс-мажор не використовується автоматично, як наприклад в Україні, а впливає із умов, вказаних у договорі.[3]

На підставі проведеного дослідження, було встановлено, що форс-мажор не звільняє від виконання зобов'язань за договором, а лише від відповідальності за їх невиконання. Підтвердження форс-мажору надає Торгово-промислова палата сертифікатом. Проте 28 лютого 2022 року, з початком військової агресії РФ проти України, був опублікований лист ТПП, який на період воєнного стану можна використовувати як офіційне підтвердження форс-мажору. Наразі потрібно враховувати, що існування листа ТПП хоч і є офіційним підтвердженням форс-мажору, але не може бути підставою для звільнення від відповідальності в усіх випадках порушення зобов'язань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Закон України «Про торгово-промислові палати в Україні» № 671/97-ВР від 02 грудня 1997 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-вр#Text>
3. На що варто звернути увагу при складанні «forcemajeureclause» в англійських комерційних контрактах URL: <http://surl.li/dqqqr>.
4. Офіційний лист ТПП України щодо засвідчення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили) від 28.02.2022р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MUS36779?an=ul-1>
5. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16 січня 2003 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Войтова Катерина Русланівна

*студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент, доцент кафедри господарського
права і процесу Зятіна Д. В.*

КУПІВЛЯ-ПРОДАЖ КОМЕРЦІЙНОЇ НЕРУХОМОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Зазначена тема є дуже актуальною в наш час, в особливості для наших юристів і звичайних громадян, щоб володіти відповідними елементарними знаннями в сферах комерційного, господарського і